N^er 42. 15 października 1870.

PRZEGLĄD LEKARSKI

WYDAWANY STARANIEM ODDZIAŁU NAUK PRZYRODNICZYCH I LEKARSKICH
C. K. TOWARZYSTWA NAUKOWEGO KRAKOWSKIEGO
pod redakcyą Profesorów Janikowskiego, Madurowicza, Majera, Rydla, Skobla i Doktorów Oettingera i Zieleniewskiego.

WYCHODZI:
co Sobota, w objętości jednego arkusza, w Krakowie, w Drukarni c. k. Uniwersyt. pod zarządem *K. Mańkowskiego.*
OGŁOSZENIA PRZYJMUJE:
Biuro Redakcyi Przeglądu: po cenie 5 cent. od wiersza drobnego (petit) oprócz 30 cent. opłaty stempl. od ogłoszenia.
Ulica Sławkowska. Nr. 282.

CENA:
w Krakowie rocznie . . . Zł. 6 — w a.
„ półrocznie . . Zł. 3 — „
w Państwie Austryackiém
z przesyłką poczt. rocznie Zł. 6 c. 60 „
„ „ półrocz. Zł. 3 c. 30 „
Dla zagranicznych, drogą poczt. wypadnie dopłata przesyłki według przepisów poczt.

PRZEDPŁATĘ PRZYJMUJĄ:
Kancellarya c. k. Towarzystwa Nauk w Krakowie, Ulica Sławkowska, Nr. 282
tudzież
Biuro Redakcyi Przeglądu w domu powyż wymienionym, — oraz wszystkie c. k. Urzędy pocztowe tak dla krajów koronnych jak i dla zagranicy.
Numer pojedynczy kosztuje 15 centów

Materyały

do dziejów policyi lekarskiéj tudzież zawodu lekarskiego i aptekarskiego w Polsce

zebrane
przez prof. dr. Stanisława **Janikowskiego.**

Rozporządzenia

dotyczące się wykonywania sztuki lekarskiéj i aptekarstwa;
oraz szczegóły o niektórych osobach, tym zawodom poświęcających się.

(Ciąg dalszy).

§. 14. Drugi uniwersał Rady Nieustającéj w tymże przedmiocie daleko szczegółowszy i dobitniejszy, jest z roku 1785 następującéj osnowy:*)

My Stanisław August *)

z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski.

Za zdaniem Rady Nieustającey: Wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tém wiedzieć należy, mianowicie Szlachetnym Magistratom i Sławetnym Urzędom Mieyskim Miast i Miasteczek Naszych Królewskich, Duchownych i Dziedzicznych w Koronie, wiadomo czyniemy. Gdy Uniwersał nasz za zdaniem Rady przy boku Naszym Nieustającéj. pod dniem 11. Kwietnia Roku przeszłego 1784 wydany, nakazujący Miastom i Miasteczkom Naszym w Koronie wysyłać Uczniów do Szkoły Główney Krakowskiey na naukę Lekarską, małe dotąd sprawuje skutki; Chcąc więc zaradzić niesposobności jednych, ociąganiu się drugich, wezwaliśmy Szkołę Główną Krakowską do przyjęcia na potym takich wzdlędem tychże Miast obowiązków, któreby wszystkie trudności, dotąd niektóre miasta zastanawiające ułatwiły, i Naszey Oycowskiey troskliwości o całosc zdrowia ludzkiego dogodziły. Co gdy przez konwencyą między Departamentem Policyi, a Szkołą Główną Krakowską na dniu 11 tego Miesiąca i Roku zawartą i podpisaną, jest postanowiono; Przeto

1. Wszystkie bez excepcyi Miasta i Miasteczka Nasze Królewskie w Koronie, zaczynając od Miast Naszych Rezydencyonalnych Warszawy i Krakowa, nie spuszczając się na jakieżkolwiek przyczyny, które żadne przyjęte nie będą, mają przystawić Uczniów na naukę Lekarską, do Szkoły Główney Krakowskiey, niezawodnie na końcu Miesiąca Września Roku teraźniejszego. Do czego ma bydź dla nich prawidłem, przyłączona do tego Uniwersału Tabella oznaczająca, jak wiele Uczniów

*) W przytoczonéj poprzednio rozprawie prof. Skobla o życiu i pracach naukowych K. J. Czerwiakowskiego znajdujemy w przypisku (w t. I. Roczn. wydz. lek. uniw. Jagiell. na str. 68 i 69 część tego uniwersału, nie zaś, jak tam mylnie wyrażono uniwersał z r. 1784.

*) Arkusz drukowany, in fol., b. m. i r. U spodu 2. strony stoi: Uniwersał do Miast i Miasteczek Królewskich, Duchownych i Dziedzicznych w Koronie, ponawiający nakaz wysyłania uczniów do Szkoły Główney Krakowskiey. Z księgozbioru W. Karola Łaskiego.

każde Miasto wyprawić powinno, i które z nich wspólnie na jednego składać się mają. A któreby Miasta tego nakazu w czasie przepisanym nie dopełniły, te za doniesieniem Departamentowi Policyi od Szkoły Główney Krakowskiey, surowo karane i mocą do posłuszeństwa przywiedzione zostaną.

2. Do tey nauki Uczeń ma być wybrany z tego samego Miasta, które łożyć na niego będzie: ma mieć przynajmniey lat 15 i początki edukacyi w czytaniu, pisaniu i języku łacińskim, chyba żeby w którym mieście nie znalazł się żaden z tą edukacyą, na ten czas wolno będzie wybrać i obcego, zabespieczywszy mu obywatelstwo, kiedy wydoskonalony w nauce Lekarskiey powróci. Zkądkolwiek zaś ten Uczeń wybrany będzie, powinien wprzód w Aktach Miasta podpisać Submissyą, jako po skończeniu nauk, do tego Miasta, zkąd wysłany, powróci.

3. Uczeń, na którego kilka Miast składać się będą, wybrany bydź ma albo przez preferencyą większey zdatności, albo losem; po skończeniu zaś nauk, służyć ma tey okolicy, gdzie leżą składające się na niego miasteczka.

4. Dla oszczędzenia kosztu na podróż tychże Uczniów do Krakowa, nie każde z osobna Miasto, ale kilka naybliższych siebie w okolicy, razem swoich Uczniów wyprawiać mają: Na co expens, byle proporcyi odległości i możności Miasta nie przechodziła, Departament Policyi w rachunkach przyimie.

5. Załatwiając trudności, które dotąd do utrzymania się każdemu z osobna Uczniowi za złotych dwieście na Rok zachodziły, będzie odtąd wyznaczony od Szkoły Główney Krakowskiey Dom jeden czyli Bursa, w którym wszystkich Miast Ucznie razem mieszkać będą i gdzie za Zł. 240 na Rok, podług konwencyi, Szkoła Główna dostarczać będzie przez cały przeciąg uczenia się, stół przyzwoity, opranie, dozór, parę sukien ordynaryjnych co Rok, nowych lub reperowanych, koloru jednostajnego, bieliznę, obuwie, papier i te książki przynajmniej, bez którychby się uczyć nie mogli. Przybyć jednak do tey Bursy każdy powinien oporządzony z domu w bieliznę, parę sukien, okrycie na zimę, obuwie i pościel, jakiey w domu używał.

6. Te Miasta, które licytują swoję propinacyą, płacić mają co Rok tę postanowioną na utrzymywanie jednego Ucznia summę Zł. 240 z funduszu propinacyjnego, bez osobnéj na to referencyi do Departamentu Policyi; które zaś jeszcze nie licytują propinacyi, użyją na to innych dochodów ordynaryjnych, albo nareszcie składki. Wszakże, jeżeli Miasta zwykły się ratować składkami w Processach, które Ich najczęściey niszczą, tym chętniey składać się powinny na swych Uczniów, z których w czasie światło, ratunek i dobrych odbiorą Obywatelów.

7. Ta zaś summa zł. 240 płacona bydź ma Szkole Główney Krakowskiey, regularnie co Rok na dniu 24. Miesiąca Czerwca, czyli na Ś. Jan Chrzciciel, zaczynając od Roku teraźniejszego; A dla uniknienia kosztu na przesyłanie oney do Krakowa, płacona bydź ma do postanowionych tym końcem Kollektoryi po Szkołach Wydziałowych, tym porządkiem:

Miasta Województw: Poznańskiego, Kaliskiego, Gnieźnieńskiego, Sieradzkiego, płacić będą do Kollektoryi Poznańskiey i odbierać kwit od Rektora Wydziałowego Wielko Polskiego.

Miasta Województw: Mazowieckiego, Łęczyckiego, Płockiego, Rawskiego i Ziemi Dobrzyńskiej, Brzeskiego, Kuiawskiego, płacić będą do Kollektoryi Warszawskiey, biorąc kwit od Rektora Wydziałowego Warszawskiego.

Miasta Województw: Krakowskiego, Sandomirskiego i Ziemi Wieluńskiey, płacić będą prosto w Krakowie do rąk i za kwitem przełożonego Bursy.

Miasta Województw: Lubelskiego i Podlaskiego do Kollektoryi Lubelskiey, za kwitem Rektora Wydziałowego Małopolskiego.

Miasta Województw: Ruskiego, Bełzkiego, Wołyńskiego, Podolskiego, do Kollektoryi Krzemienieckiey, za kwitem Rektora Wydziałowego Wołyńskiego.

Miasta Województw: Kiiowskiego, Bracławskiego, do Kollektoryi Winnickiey za kwitem Rektora Ukraińskiego. Takowych zaś kwitów oryginały w Aktach Mieyskich zachowane, a kopie do Departamentu Policyi przy Rapportach odesłane bydź powinny.

8. Znajdujący się już aktualnie w Krakowie z Miast ucznie, zostawać mają przy tym sposobie utrzymywania się, jakie im przeszły oznaczył Uniwersał, aż do S. Jana Chrzciciela Roku teraźniejszego; Od tego zaś dnia płacona bydź ma od każdego summa Zł. 240 na Rok, sposobem, jako wyżéy; a skoro Szkoła Główna Krakowska takową w tym Roku odbierze zapłatę, natychmiast onych do Bursy przeniesie.

9. Gdyby który Uczeń przed skończeniem swych nauk uszedł lub umarł, Miasto, zkąd był wysłany, za doniesieniem sobie od Przełożonego Bursy, natychmiast innego wysłać powinno. Za uchodzącego jednak z nauki powtórna expens na podróż przyjęta nie będzie. Po skończonych zaś zupełnie naukach, Szkoła Główna Krakowska Patent czyli zaświadczenie zdatności wyuczonego, oryginał do Miasta, zkąd wyszedł, a kopie do Departamentu Policyi i do rąk wyuczonego wyda, i o innego na to miejsce rekwirować będzie.

10. Gdy wątpić nie można, żeby tak pożyteczny dla kraju zamiar nie podobał się powszechnie; wolno przeto będzie i Miastom Duchownym, Dziedzicznym i ich Dziedzicom lokować swych Uczniów na naukę Lekarską w Bursie dla Miast Naszych Królewskich, postanowionych: A Szkoła Główna Krakowska takowych Uczniów przyjąć i uczyć pod temiż, co i z Miast Naszych kondycyami, obowiązaną będzie.

11. A jako to rozrządzenie Nasze, za zdaniem Rady, ma za cel opatrzyć kray zdolnemi Lekarzami, Cerulikami i Obywatelami, bez nabywania tych nauk za granicą; tak żeby w tym żadnego nie było zawodu, mieć chcemy, żeby szkoła Główna Krakowska podawała Departamentowi Policyi co Rok w miesiącu Wrześniu Rapport o stanie, dochodach i wydatkach powierzoney sobie dla Uczniów Lekarskich Bursy; a Miasta Nasze Królewskie o surowych karach ostrzegamy, jeżeli tego Uniwersału jak nayściśley nie dopełnią.

Który to List Nasz Uniwersał, za zdaniem Rady przy Boku Naszym Nieustającey, Ręką Naszą podpisany i Pieczęcią tejże Rady stwierdzony i wydrukowany, odesłać do Grodów i Miast Królewskich, Duchownych i Dziedzicznych w Koronie Kommissyi Skarbu Koronnego; a zaś WW. Duchowieństwu rozsyłać od Parafii do Parafii, z Ambon i na drzwiach kościelnych publikować zalecamy. Dan w Warszawie Dnia XII. Miesiąca Kwietnia Roku Pańskiego M.DCC.LXXXV Panowania Naszego XXI Roku.

Stanisław August Król.

Uniwersał itd. (jak powyżej).

Tabella

Miast i Miasteczek królewskich w Koronie oznaczająca wiele które ma wysłać Uczniów na naukę Lekarską, do Szkoły Główney Krakowskiey, i które wspólnie na iednego składać się mają.

Z prowincyi Wielkopolskiey.

Woiewództwo Poznańskie.

1. Poznań ma wysłać Uczniów . . 2
2. Wschowa 2
3. Międzyrzecz 1
4. Skwierzyna 1
5. Babimost 1
6. Broyce } wspólnie 1
7. Kapaynica }
8. Srzem 1
9. Kościan } wsp. 1
10. Mosina }
11. Rogozno stare } wsp. 1
12. Rogozno nowe }

Województwo Kaliskie.

13. Kalisz 2
14. Konin 1
15. Sroda 1
16. Pyzdry 1
17. Koło } wsp. 1
18. Brdów }
19. Stawiszyn 1
20. Szulmirzyce 1
21. Odolanów 1

Województwo Gnieźnieńskie.

22. Gniezno 2
23. Pobiedziska 1
24. Powidy }
25. Mieściska } wsp. 1
26. Kleck }

Wojewodztwo Sieradzkie i Ziemia Wieluńska.

27. Piotrków 2
28. Sieradz 1
29. Wieluń 2
30. Warta 1
31. Ostrzeszow 1
32. Bolesławiec 1
33. Brzeznica } wsp. 1
34. Pajęczna }
35. Grabow } wsp. 1
36. Mixtat }
37. Radomsk } wsp. 1
38. Tuszyn }
39. Szadek } wsp. 1
40. Szczerców }

Województwo Brzeskie, Kuiawskie i Ziemia Dobrzyńska.

41. Brześć Kujawski 1
42. Dobrzyn 1
43. Nieszawa 2
44. Kowal 1
45. Rypin } wsp. 1
46. Lipno }
47. Przedecz } wsp. 1
48. Radzieiow }
49. Bobrowniki } wsp. 1
50. Podgórze }

Wojewodztwo Mazowieckie.

51. Warszawa stara i nowa 4
52. Zakroczym 1
53. Wyszogrod 1
54. Błonie 1
55. Piaseczno 2
56. Ciechanow } wsp. 1
57. Prasnysz }
58. Maków 1
59. Nowe Miasto }
60. Sochocin } wsp. 1
61. Serock }
62. Chorzele } wsp. 1
63. Janów }
64. Ostrołęka 1
65. Zambrów } wsp. 1
66. Kolno }
67. Rożan } wsp. 1
68. Nowogrod }
69. Liw } wsp. 1
70. Stanisławów }
71. Czersk } wsp. 1
72. Osieck }
73. Warka 1
74. Garwolin 1

75. Łomża
76. Radziwiłów } wsp. 1
77. Wąsosz
78. Wizna } wsp. 1
79. Nur
80. Ostrów } wsp. 1
81. Latowicz 1
82. Groiec
83. Goszczyn } wsp. 1

Wojewodztwo Płockie.

84. Płock 2
85. Mława 2
86. Płońsk
87. Bilsk } wsp. 1

Wojewodztwo Łęczyckie

88. Łęczyca 2
89. Kłódawa 1
90. Dąbie
91. Dąbrowica } wsp. 1
92. Inowłodz
93. Zgierz } wsp. 1

Wojewodztwo Rawskie.

94. Rawa 1
95. Sochaczew 1
96. Mszczonów 1
97. Bolimów 1
98. Gąbin
99 Wyskitki } wsp. 1
100. Gortynin
101 Osmolin } wsp. 1

Latus effe: . 85

Z Prowincyi Małopolskiey.

Województwo Krakowskie.

Trans. . 85

102. Kraków ma wysłać uczniów . 3
103. Kazimierz
104. Kleparz
105. Stradom } przy Krakowie wsp. 1
106. Proszowice 1
107. Zarnowiec
108. Lelów } wsp. 1
109. Będzin 1
110. Stara Częstochowa 1
111. Słomniki 1
112. Krzepice 1
113. Wolbrom
114. Koszyce } wsp. 1
115. Przyrów
116. Olkusz
117. Olsztyn } wsp. 1

Województwo Sandomirskie.

118. Sandomierz 1
119. Radom 2
120. Stężyca
121. Ryczywoł } wsp. 1
122. Nowy Korczyn 1
123. Szydłów
124. Pierzchnica } wsp. 1
125. Kozienice 1
126. Zwoleń 1
127. Wislica
128. Stopnica } wsp. 1
129. Opoczno 2
130. Chęciny
131. Małogoszcz } wsp. 1
132. Radoszyce
133. Przedbórz } wsp. 1
134. Solec 1
135. Połaniec
136. Osiek
137. Okrzca } wsp. 1

Wojewodztwo Kijowskie.

138. Żytomierz 1
139. Kaniów 1
140. Korsuń 1
141. Owrucz 1
142. Rożowce
143. Dymir } wsp. 1
144. Czerkassy 1
145. Hermanówka
146. Mirowce } wsp. 1
147. Trachtamirów 1
148. Czehryn 1
149. Łomowate
150. Melwedówka } wsp. 1
151. Sachnowce
152. Kryłów } wsp. 1
153. Miedwińce
154. Koszowata } wsp. 1
155. Romanów
156. Kwitki } wsp. 1
157. Zwinogród 1
158. Bohusław 1
159. Kalnibłot 1

Woiewodztwo Ruskie i Bełzkie.

160. Hełm
161. Dubienko } wsp. 1
162. Krasnystaw 2
163. Tarnogóra
164. Izbica } wsp. 1
165. Opalin
166. Ratno } wsp. 1

Woiew. Wołyńskie.

167. Łuck 1
168. Krzemieniec 2
169. Włodzimierz 1
170. Kowel
171. Milanowice } wsp. 1
172. Wyżwa
173. Świniuchy } wsp. 1

Woiewództwo Podolskie.

174.	Kamieniec Podolski		2
175.	Latyczew		1
176.	Chmielnik	wsp.	1
177.	Jaruga		
178.	Uszyce	wsp.	1
179.	Letniowce		
180.	Padole	wsp.	1
181.	Płoskirów		
182.	Balin	wsp.	1
183.	Ułanów		
184.	Wierzbowiec	wsp.	1
185.	Kopaygród		
186.	Serebryca	wsp.	1
187.	Olchowiec		

Województwo Lubelskie.

188.	Lublin		2
189.	Podzamcze przy Lnblinie		1
190.	Łuków		1
191.	Urzędów		1
192.	Koźmierz dolny	wsp.	1
193.	Wąwolnica		
194.	Parczew	wsp.	1
195.	Ostrów		

Woiewodztwo Podlaskie.

196.	Drohiczyn		2
197.	Mielnik	wsp.	1
198.	Łosice		
199.	Augustów	wsp.	1
200.	Narew		
201.	Bielsk		1
202.	Brońsk		1
203.	Suraż	wsp.	1
204.	Raygród		
205.	Kleszczele		1
206.	Goniądz	wsp.	1
207.	Knyszyn		

Woiewodztwo Bracławskie

208.	Winnica		1
209.	Bracław		1
210.	Lityn	wsp.	1
211.	Juzwin		
212.	Miedziaków		
213.	Hayszyn		1
	Summa wszystkich Uczniów		170 [1]

(C. d. n.)

[1]) Zob. także: Zbiór rezolucyi Rady Nieustajacey .... od Seymu 1785 do Seymu 1786 roku zebrany ..... M. DCC. LXXXVIII. str. 153—158.

Wyciągi z pism lekarskich.

Goltz: O znaczeniu fizyologicznêm przewodów półkolistych błędnika.

Według dawniejszych badań autora ognisko do utrzymania równowagi ciała znajduje się u żaby nie w półkulach mózgowych, lecz prawdopodobnie w wzgórkach czworaczych (lobi optici). Aby zwierzę równowagę utrzymywać mogło, potrzeba do tego 1) odpowiedniego organu w ośrodkach nerwowych 2) nerwów czuciowych, których pobudzénie dawałoby znać o położeniu pewnych części ciała i nakoniec 3) nerwów ruchowych i mięśniów działających odpowiednio do danego z ośrodków nerwowych popędu. Nadwerężenie lub zniszczenie jednej z tych trzech części pociąga za sobą niechybnie zboczenia w równowadze ciała.

Szczególniejszą jest rzeczą, iż przecięcie nerwu słuchowego u żaby sprawia utratę równowagi. Widać wprawdzie, iż zranione w ten sposób zwierzę, usiłuje utrzymać równowagę, lecz ruchy do tego zmierzające są niezgrabne i nieodpowiednie.

Aby uniknąć zarzutu, iż po przecięciu nerwu słuchowego wśród czaszki utrata równowagi pochodzi z nadwerężenia sąsiednich części mózgu, nie zaś z przecięcia nerwu właśnie wspomnianego, wycinał G. u żab cały organ słuchowy w kości skalistéj bez nadwerężenia żadnego opon mózgowych. Skutki operacyi były też same, co po przecięciu nerwu słuchowego wśród czaszki. Nie ulega zatém wątpliwości, iż u żab nerw przerzeczony zostaje w pewnym związku z utrzymywaniem równowagi ciała.

W celu przekonania się, czy i u zwierząt wyższéj niż żaby ustrojności nerw słuchowy podobne ma przeznaczenie, powtórzył G. znane doświadczenia Flourensa na gołębiach i doszedł do takichże samych co i Flourens wypadków. I tak mianowicie po przecięciu przewodu półkolistego poziomego po jednej stronie zwierzę porusza zaraz głową ciągle z lewej strony w prawą i odwrotnie. Ruch ten słabnie i ustaje po niejakim czasie, występuje jednak zaraz i to mocniej, jeżeli operacyą wspomnianą wykona się i po drugiej stronie tak, iż nawet cały tułów porusza się w koło z prawéj w lewą. Jeżeli się przetnie w ten sam sposób przewody prostopadłe, następują podobne ruchy głowy z dołu do góry i odwrotnie, tudzież przewracanie całego ciała z przodu ku tyłowi i odwrotnie. Jeżeli się nadweręży i poziome przewody półkoliste, pojawiają się ruchy będące połączeniem ruchów dostrzeganych w poprzednich dwóch doświadczeniach.

W każdym razie tracą gołębie zdolność latania i z trudnością tylko potrafią się same żywić.

W dobrowolnych ruchach okazują coś podobnego do zawrotu. Po zupełném zniszczeniu przewodów pólkolistych traciły gołębie zupełnie możność utrzymywania równowagi i ginęły w krótkim bardzo czasie. F. przekonał się nakoniec, iż zranienie przewodów półkolistych nie pociąga za sobą wcale utraty słuchu, jak się to dzieje po nadwerężeniu ślimaka.

Doświadczenia Flourensa w najgłówniejszych punktach stwierdzili Harless, Brown-Séquard Vulpian a Czermak dodaje, iż gołębie po wspomnionéj operacyi często dostawały wymiotów. W obec tylu zgodnych doświadczeń chodziło Goltzowi nie tyle o ich sprawdzenie, które uważa za zbyteczne, ile ich wytłumaczenie a zatém przedewszystkiem zbadanie dokładne. W tym celu G. wycinał u gołębi całe przewody półkoliste a obserwując pilnie operowane w ten sposób zwierzęta dostrzegł, iż rucha ich mają nadzwyczaj wiele podobieństwa do zawrotu u ludzi, gołąb n. p. potrzebuje często napróżno dzióbać, nim zdoła schwycić ziarno grochu; jeżeli jednak przytrzyma się mu dziób ręką i włoży do naczynia pełnego grochu, łatwo schwyci każde ziarno. Tożsamo ma się rzecz z piciem. G. wyraźnie wspomina, iż gołębie operowane nie traciły słuchu i na łoskot oddziaływały ruchami całego ciała. Naodwrót już Flourens doświadczył, iż zniszczenie ślimaka wywołuje utratę słuchu, nie pociąga zaś za sobą zboczeń w równowadze.

Z doświadczeń tych wypada, iż przy nadwerężeniu przewodów półkolistych nadweręża się rzeczywiście jeden z wspomnianych już wyżéj warunków utrzymania równowagi; chodzi więc o to, który? Przypuszczenie iż przewody półkoliste są ogniskiem środkowém téj czynności, sprzeciwia się już sama anatomia. Wykonywając przerzeczoną operacyą, nie nadwerężamy żadnego nerwu ruchowego ani mięśnia; nie można więc też mówić o skaleczeniu środków do utrzymywania równowagi. Wypada zatém, iż w przewodach połkolistych błoniastych (bo po nadwerężeniu tylko kostnych nie mamy opisanych zboczeń) tkwi organ służący do udzielania mózgowi wiadomości o położeniu głowy a za nią i całego ciała czyli innemi słowy organ zmysłu równowagi. Działanie jego tłumaczy sobie G. w ten sposób: nerwy w banieczkach rozpostarte czułe są na ucisk, jaki na nie wywiera ciecz wśródbłędnikowa; ta zaś według znanych praw fizycznych, te części najwięcéj będzie uciskać, które są położone najniżéj. Że zmianą zatem położenia głowy zmieniać się zatem muszą i punkta największego ciśnienia i to staje się podnietą dla nerwów rozgałęzionych tylko wprawdzie w banieczkach. Ta zmiana w pobudzeniu do czynności właściwych nerwów dochodzi do świadomosci zwykłą drogą i stanowi skazówkę do ruchów głowy i całego ciała potrzebnych do utrzymania równowagi. Nakoniec odwołuje się G. na poparcie swych przypuszczeń do doświadczeń patologicznych na ludziach cierpiących na choroby uszne.

(Nie wdając się bynajmniej w krytykę pracy streszczonéj powyżéj ze stanowiska patologii, na to tylko zwrócimy uwagę, iż przypuszczenie prócz akustycznej innej jeszcze czynności błędnika jest dziś prawie koniecznem tudzież, iż rozwiązanie stanowcze téj kwestyi fizyologicznéj ma wielką wagę dla rozpoznawania, rokowania i leczenia chorób nie tylko usznych ale i mózgowych. Przyp. spr.)

Pflüger's Archiv für die ges. Physiologie. 3 Jahrg. 2. u. 3. Hft. 1870.

Domański.

Korespondencya.

Głos z kraju

do Szanownych panów przewodników klinik polskich.

Tarnów dnia 5 paźdz. 1870.

W roku bieżącym wychodzić zaczął u Breitkopfa i Haertla w Lipsku „Zbiór wykładów klinicznych.“ (Sammlung klinischer Vorträge) wydawany łącznie z naczelnikami klinik niemieckich przez Ryszarda Volkmanna w osobnych zeszytach 1—1½ arkuszowych, z których każdy jeden cały ukończony wykład zawiera. [1])

Wykłady te obejmują trzy główne działy: wewnętrznej medycyny, Chirurgii i położnictwa (włącznie z ginekologią) i zapowiedziane są w następującym programie, którego część poniżéj wymieniona już wydaną została, jako to:

1. O porażeniu u dzieci etc. przez prof. Volkmanna w Halli;
2. O porażeniach odruchowych przez prof. Leydena w Królewcu;
3. O istocie gorączki połogowéj pr. prof. Spiegelberga w Wrocławiu;
4. O sposobie szerzenia się sprawy zapalnej, prof. Billrotha w Wiedniu;
5. O tyłopochyłości macicy przez prof. Hildebrandta w Królewcu

i t. d. i t. d.

Pozostawiając ocenienie tego pomysłu w ogólnosci każdemu postępowemu lekarzowi, pozwalamy sobie tylko uczynić zapytanie naszym szanownym panom naczelnikom klinik w Krakowie i Warszawie, azaliby i Oni nie uznali za rzecz pożyteczną pójść za przykładem swych niemieckich pp. kolegów w Królewcu, Wrocławiu i gdziein-

Wiadomość o tém wydawnictwie podał „Przegląd lek.“ w Nr, 36 r. b. str. 287 i 288.

dziej i nie chcieli nas biednych mieszkańców prowincyi w podobny sposób swemi zasilać pracami?

Wszakżebyśmy to i my chętnie od czasu do czasu coś czytali świadczącego o rozwoju i postępach naszych klinik, o stosowaniu w nich nowych odkryć i sposobach leczenia i o wypadkach tychże, aby z nich w danych razach korzystać można. Powiecie nam może, że to w obec naszych czasopism lekarskich jest zupełnie zbytecznem. Nie przeczemy wcale użyteczności i potrzebie tychże, owszem uznajemy ich niewdzięczną i pełną ofiar pracę: twierdzimy jednak z drugiej strony, że wydawnictwo podobne, o jakim tu mówimy, ma swoję niezaprzeczoną wartość chociażby już tylko z tego względu, że daje cały pojedynczy wyklad od razu niby w jednym odlewie, nie dzieląc go na ustępy drobne zaledwie od tygodnia do tygodnia po sobie następujące, co samo już wiele mu uszczupla zajęcia i krytyczny jego przegląd utrudnia; jak niemniej i dlatego, że wykłady takie później kilkanaście w jeden tom zebrane bardzo pożyteczne i cenne dla praktycznego lekarza stanowić mogą dzieło podręczne, ułatwiające mu w każdym potrzebnym razie zajrzenie do niego nierównie więcéj; aniżeli mozolne poszukiwanie tego samego w rozrzuconych artykułach czasopismowych.

Co się zaś pokrycia kosztów nakładu takiego wydawnictwa dotyczy, to sądzimy iż właśnie dla tego samego, że takowe tylko w osobnych małych zeszytach wychodzićby miało, niekoniecznie wielkich wymagałoby sił połączonych i iżby te w nieomylném przypuszczeniu, że wykłady te nie tylko przez młodszych lekarzy, po największéj części byłych uczniów tychże klinik, lecz i przez starsze pokolenie lekarskie w kraju poszukiwane i nabywane będą, snadnoby się pokryć dały.

Niechajże Szanowni nasi panowie przewodnicy klinik raczą ten nasz głos wziąć pod ścisłą rozwagę i pomną na to, że taką pracą rozrzuconym na niwach polskich lekarzom wielce przysłużyć się będą mogli. Wdzięczności naszéj mogą z góry być pewni.

Dr Józef Starkl.

Rozmaitości.

Kroniczka wojenna.

(Ciąg dalszy.)

§ 9. Łóżka powinny mieć przynajmniéj 6 stóp długości; żelazne zaleca się jako najstosowniejsze, drewniane należy przed użyciem starannie odwietrzyć i oczyścić, jakoteż później to samo często powtarzać. Za posłanie wystarczają sienniki, których wypełnionka powinna być zawsze sucha; dla ciężko chorych atoli pomyslеć należy o stosownych materacach.

§ 10 Potrzebną liczbę lekarzy, infirmarzy i infirmarek obrachowuje się wędług téj zasady, aby na 100 chorych i ranionych przypadał jeden lekarz ordynujący, 2 lekarzy asystentów i 10 infirmarzy lub infirmarek. Nawet na najmniejszą dozwoloną liczbę łóżek t. j. na 20 — musi być czynnym lekarz ordynujący.

§ 11. Szczególne staranie trzeba mieć o dostawę żywności stosując się pod względem przepisanych porcyi zwykłych i dodatków jaknajściślej do przepisu lekarzy. Tosamo stosuje się do dostarczania leków i potrzeb chirurgicznych. Również pamiętać należy o potrzebnych kąpielach

---

Pałace niegdyś cesarskie we Francyi o których poprzednio wspomnieliśmy, że mają być zamienione na szpitale są oprócz wersalskiego, następujące: Trianon, St-Cloud, Meudon, Saint-Germain i Rambouillet.

W Paryżu w tej chwili oprócz zwykłych szpitali, jest już 15200 łóżek przygotowanych dla ranionych.

Minister oświecenia publicznego ustanowił komitet złożony z uczonych, mający naradzać się z władzą wojskową nad zastosowaniem najnowszych postępów fizyki i chemil do obrony m. Paryża; przewodniszącym jest p. Berthelot, profosor chemii organicznej w koldgium francuskiem. Inny komitet, mający się zająć kwestyami lekarskiemi dotyczącemi się obrony Paryża, ustanowiony jest z polecenia tegoż ministra pod przewodnictwem Dra Marka Sée, docenta wydz. lek. paryzkiego.

Urządzono na przypadek oblężenia 80 tanich kuchni w Paryżu.

W liczbie nowomianowanych merów w 20 okręgach m. Paryża jest dwóch lekarzy: Dr Ribaucourt w 7 okręgu i Dr Clémenceau w 18 okręgu.

Rada miejska Lugduńska przeznaczyła na ranionych 100,000 fr. ze swych funduszów, jakoteż 25,000 fr. ze sum przeznaczonych na obchód 15 sierpnia.

Na posiedzeniu senatu francuskiego z dnia 1. września odczytał owczesny minister spraw zagranicznych, książę Latour-d'Auvergne, dwie depesze okólnikowe do ambasadorów francuskich za granicą, z których pierwszą dosłownie tu powtarzamy, jako odnoszącą się głównie do gwałcenia konwencyi genewskiej przez Prusaków:

Paryż, 30 sierpnia.

„Panie, rząd pruski utrzymywał w dokumentach, które doszły naszej wiadomości, że nasi żołnierze odstępują od przepisów prawa międzynarodowego, że rozmyślnie strzelają do ambulansów i do parlamentarzy. W imieniu tradycyi naszej armii zaprotestowałem przeciw tym oskarżeniom, a minister wojny energicznie się do tej protestacyi przyłączył.

W zapale walki mogą się dziać pomyłki; sprawiedliwsi od naszych przeciwników uznajemy, że żadna z dwóch ar-

mij nie jest pewną, iż nie popełni podobnych pomyłek; ale Prusy nikogo nie przekonają, że nasi żołnierze rozmyślnie nie szanują świętego przywileju ambulansów i swobód parlamentarzy!

Dla tego jesteśmy pewni, że rząd pruski z taką skwapliwością wykazując niedowiedzione dotychczas fakta, chciał tylko siebie samego usprawiedliwić z czynów własnych nierównie gorszych, za które odpowiedzialność bezpośrednio spada na dowódzców.

Każdemu znany jest wypadek z ambulansem, który schwytany został z materyałem i osobami przez Prusaków w okolicach Metz.

Pod Strasburgiem, baron Busière zabrany został do niewoli z ambulansu, który sam urządził i doglądał.

Także jest ogólnie wiadomem, że jeden żołnierz pruski zabił chirurga francuzkiego na polu bitwy, w chwili gdy przepasywał rannego.

Prócz tego pokazuje się z deklaracyi lekarzy i świadków naocznych podpisanej w konsulacie francuzkim w Bazylei, że Prusazy używali przeciw nam kul piorunujących, których odłamki znaleziono w ranach kilku naszych żołnierzy.

Sąto zamachy nietylko na zwyczaje wszelkich armij w czasach dzisiejszych, ale także na formalne zawarowania konwencyj dyplomatycznych, które Prusy także zawarły.

Nakoniec dzienniki doniosły, że wezwano chłopów z okolic Strasburga do kopania przekopów pruskich pod fortecą. Nie chcieliśmy zrazu wierzyć tej pogłosce, nie przypuszczając takich gwałtów przeciwnych prawom narodów i ludzkości. Późniejsze świadectwa niewątpliwe potwierdziły to jednak najzupełniej. Władze pruskie nie wahały się użyć sposobu, który zmusza obrońców Strasburga strzelać do Francuzów.

W imieniu sumienia powszechnego protestujem przeciw takiemu nadużyciu siły, i prosząc pana abyś zwrócił na to uwagę rządu przy którym jesteś uwierzytelniony, ufam że opinia publiczna potępi je jak na to zasługuje,“

(Ciąg d. nas.) *St. J.*

Sprawy lek. w Wydziale krajowym

w czasie od 15 czerwca do 15 września 1870.

Na żądanie magistratu lwowskiego o przyznanie miastu wpływu na zarząd szpitalu powszechnego i uregulowania stosunków szpitalu do gminy w ogóle, Wydział krajowy odpowiedział, że warunki, pod któremi Wydziałowi krajowemu zarząd szpitalu lwowskiego oddanym został, wykluczają stanowczo wszelką ingerencyę gminy, że takowe dotąd żadnemi innemi prawomocnemi postanowieniami zniesione nie zostały i że o zniesieniu ich tak długo myśleć nie można, dopóki zakład obłąkanych i położnic, z natury swej, zakłady wyłącznie krajowe, zatem wpływowi gminnemu nie podlegające, ze szpitalem powszechnym połączone zostają; zresztą że wszelka zmiana dzisiejszego stanu rzeczy, jedynie w drodze konstytucyjnéj i za poprzedniem porozumieniem się z c. k. Rządem nastąpić może.

Na drugie półrocze b. r. uchwalił Wydział krajowy zatrzymać dotychczasową taksę utrzymania podrzutków mianowicie:

dla 1 klasy	2 złr.	30 c.
dla 2 klasy	2 złr.	
dla 3 klasy	1 złr.	70 c.

Na własne żądanie Dr. Placera uchwalił Wydział krajowy przenieść go w stały stan spoczynku i zamianować tymczasowym zastępcą Dr. Obalińskiego.

Przy głównym szpitalu lwowskim zamianował Wydział krajowy Dr. Opolskiego pierwszym lek. pomocniczym na oddziale obłąkanych. Dr. Szmitowskiego lek. pomocniczym na oddziale chorób wewnętrznych. Dr. Rożańskiego na oddziale chorób syfilitycznych. Dr Józefa Molendzińskiego lek. pomocniczym na oddziale chirurgicznym na dalsze dwa lata.

W sprawie reorganizacyi służby zdrowia, stosownie do uchwał powziętych w Radzie państwa, Wydział krajowy w piśmie do c. k. Namiestnictwa zastrzegł przedewszystkiem, że w przyszłéj Radzie sanitarnéj, ma być reprezentowanym przez dwóch delegatów, następnie zgodził się na propozycyę c. k. Namiestnictwa co do podziału kraju na 46 okręgów, a to tak co do liczby jak i miejscowości, gdzie mają mieć siedzibę lekarze okręgowi.

Na prośbę Wydziału zawiadującego szpitalem małych dzieci we Lwowie pod l. 37 Wydział krajowy udzielił jednorazowego zasiłku pomienionemu zakładowi w kwocie 600 Złr.

W sprawie ostatecznego zawarcia kontraktu z siostrami Miłosierdzia o oddanie im obsługi i dozoru chorych w głównym szpitalu lwowskim, tudzież w celu wprowadzenia w życie tego kontraktu i odpowiedniego uregulowania wszystkich stosunków, Wydział krajowy uchwalił złożyć pod przewodnictwem referenta departamentu V. komisyę z następujących członków; Dyrektora szpitalu Dr. Bertleffa, Dr. Marcelego Madeyskiego, jednego urzędnika Wydziału krajowego i budowniczego na wypadki, gdyby komisya zdania jego potrzebowała. Rzeczona komisya ma wypracować instrukcye, wygotować plany urządzeń, przedłożyć takowe Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia i o wszystkich czynnościach swoich dokładną zdać sprawę. (G. Lw.)

Towarzystwo lekarskie krakowskie odbędzie we wtorek dnia 18. b. m. o godzinie 5téj po południu zwykłe posiedzenie.

Towarzystwo lek. krak. otrzymało na ręce W. A. W. z Bochni od bezimienego dawcy Złr. 10.

Dr Pennaczyński z Wrześni w W. ks. Pozn. otrzymał krzyż żelazny pruski za odznaczenie się opatrywaniem rannionych śród gradu kul na polu bitwy.

Omyłka drukarska.

W numerze przedostatnim przeoczono w drukarni zmienić na czele **numer i datę;** a więc zamiast pozostałych mylnie: **Ner 39. 24 Września** być powinno: **Ner 40. 1. Października.**